

ΔΙΑΖΩΜΑ: ΜΙΑ ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΘΕΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΚΡΟΑΣΗΣ

Της αρχαιολόγου Μαρία Σοφικίτου

Το «ΔΙΑΖΩΜΑ», μια κίνηση ενεργών πολιτών, ιδρύθηκε στις 8 Ιουλίου του 2008 και διανύει σήμερα το τέταρτο έτος της λειτουργίας του. Πρόεδρος του σωματείου είναι ο Σταύρος Μπένος – τοπογράφος, μηχανικός και πρώην Υπουργός Πολιτισμού – και μέλη του πάνω από 600 άνθρωποι: επιστήμονες, διανοούμενοι, καλλιτέχνες, άνθρωποι της αυτοδιοίκησης, αλλά και απλοί πολίτες. Πρωταρχικός στόχος του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» τέθηκε από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής του η συμβολή του στην προστασία, αποκατάσταση, ανάδειξη, έρευνα, και προβολή των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, πάντοτε, όμως, σε απόλυτη συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού και τις κατά τόπους αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων.

Με τον όρο «χώροι θέασης και ακρόασης» εννοούμε την ιδιαίτερη κατηγορία των αρχαίων μνημείων, στην οποία περιλαμβάνονται τα θέατρα, τα αμφιθέατρα, τα ωδεία, τα στάδια, οι ιππόδρομοι και ορισμένοι πρώιμοι χώροι θέασης με βαθμίδες. Όλοι οι παραπάνω χώροι ήταν κατάλληλοι για την υποδοχή θεατών, οι οποίοι παρακολουθούσαν κάποιο δρώμενο. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τα μνημεία της αρχαίας Ελληνικής και Ρωμαϊκής περιόδου, όχι όμως μόνο με την αυστηρή έννοια των αρχιτεκτονημάτων και της αρχικής μορφής τους, αλλά και ως ιστορικά τεκμήρια που συνδέθηκαν με διάφορες παραδόσεις, υπέστησαν

διαδοχικές μετατροπές και γνώρισαν διαφορετικές χρήσεις στην πορεία των χρόνων. Στα πρώτα άρθρα του Χάρτη των Συρακουσών («Χάρτης των Συρακουσών για τη Διατήρηση, Διαχείριση και Αξιοποίηση των αρχαίων Θεατρικών Αρχιτεκτονημάτων»)¹ υπογραμμίζεται η σημασία της συστηματικής καταγραφής των αρχαίων θεατρικών οικοδομημάτων.

Στο πλαίσιο αυτό την επιστημονική οικογένεια του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» απασχόλησε εξ' αρχής και η τεκμηρίωση των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, καθώς παρατηρήθηκε ότι η επιστημονική πληροφορία γύρω από τα αρχαία αυτά μνημεία είναι πολυσχιδής, σύνθετη, συνάμα όμως διάσπαρτη και διάχυτη. Για την καλύτερη οργάνωση και διαχείριση της σχετικής επιστημονικής πληροφορίας το «ΔΙΑΖΩΜΑ» προχωρά στη συστηματική μελέτη και καταγραφή των χώρων θέασης και ακρόασης, προβαίνοντας σε ένα συνεχή διάλογο με το Υπουργείο Πολιτισμού και τις κατά τόπους Εφορείες Αρχαιοτήτων, με τους επιστημονικούς υπευθύνους των μνημείων και τους ειδικούς καθηγητές Πανεπιστημίου. Για την προβολή του έργου του, αλλά και τη δημοσιοποίηση της σχετικής με τα μνημεία αυτά πληροφορίας δημιουργήθηκε μάλιστα ηλεκτρονική ιστοσελίδα, η οποία καθημερινά επικαιροποιείται.²

Με στόχο την τεκμηρίωση κάθε μνημείου ξεχωριστά το σωματείο κατέληξε στη διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου τύπου επιστημονικού δελτίου, το οποίο περιλαμβάνει προκαθορισμένες υποενότητες. Εδώ συμπυκνώνεται όλη η αρχαιολογική, ιστορική και ειδική πληροφορία για κάθε μνημείο. Στη συνέχεια τα στοιχεία αυτά αναρτώνται σε ενιαία πλατφόρμα στην ιστοσελίδα του σωματείου, μαζί με τη σήμανση κάθε μνημείου σε χάρτη (Google map). Δημιουργείται ένα είδος τράπεζας δεδομένων, η οποία διαρκώς εμπλουτίζεται και επικαιροποιείται. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται αφ' ενός η τεκμηρίωση των μνημείων, αφ' ετέρου η άμεση διάχυση της επιστημονικής πληροφορίας.

Σημαντικό, επίσης, καρπό της προσπάθειας τεκμηρίωσης των μνημείων αυτών, αποτελούν και οι έντυπες και φιλμογραφικές εκδόσεις του σωματείου:

1. «Διάζωμα» κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων,
2. Τα αρχαία θέατρα της Αιτωλοακαρνανίας,
3. Εργασίες αποκατάστασης στο θέατρο του Διονύσου,
4. Τα θέατρα της Μεσσήνης,
5. Πανόραμα χώρων θέασης και ακρόασης,³
6. Τα αρχαία θέατρα της Θεσσαλίας,
7. Τα αρχαία θέατρα της Αιτωλοακαρνανίας, ντοκιμαντέρ,
8. Τα αρχαία θέατρα της Ηπείρου, ντοκιμαντέρ (Εικ. 1).

Ειδικότερα το «Πανόραμα χώρων θέασης και ακρόασης» (Εικ. 2) αποτελεί τον πανδέκτη

των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, μια συστηματική δηλαδή καταγραφή και κατηγοριοποίηση όλων των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης του Ελλαδικού χώρου, η οποία ξεκίνησε από δύο σπουδαίους επιστήμονες, τους κ.κ. Κων/νο Μπολέτη και Μιχάλη Πιτένη και ολοκληρώθηκε από τη γράφουσα, υπό την επίβλεψη των καθηγητών Κλασικής Αρχαιολογίας, κ.κ. Πέτρου Θέμελη και Βασίλη Λαμπρινουδάκη και του προέδρου του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ», του Σταύρου Μπένου.

Στον παραπάνω κατάλογο οι θεατρικοί χώροι κατατάχθηκαν προγραμματικά σε έξι διαφορετικές κατηγορίες ανάλογα με το είδος τους. Η πρώτη ενότητα, η οποία χαρακτηρίζεται με το γράμμα «Α», περιλαμβάνει τα αρχαία ελληνικά και ρωμαϊκά θέατρα, η δεύτερη, η οποία χαρακτηρίζεται με το γράμμα «Β», περιλαμβάνει τα ωδεία (αρχαία ελληνικά ή και ρωμαϊκά). Στην Τρίτη ενότητα («Γ») κατατάχθηκαν τα αμφιθέατρα και τα στάδια, τα οποία αντιστοίχως χαρακτηρίζονται ως «Γα» και «Γβ». Στην τέταρτη κατηγορία («Δ») εντάχθηκαν τα βουλευτήρια, αφού κατά την αρχαιότητα κατεξοχήν χώροι ομαδικής θέασης και ακρόασης ήταν και οι χώροι συγκέντρωσης των συλλογικών οργάνων της πολιτείας, δηλαδή τα βουλευτήρια, τα εκκλησιαστήρια και τα δικαστήρια.

Σε ξεχωριστή κατηγορία («Ε») περιελήφθησαν ως προδρομικοί χώροι θέασης χώροι με βαθμίδες, οι οποίοι προορίζονταν για τη συγκέντρωση των ανθρώπων. Στην ίδια κατηγορία περιελήφθησαν και πρωτόγονοι χώροι τελετουργικής χρήσης.

Σε δεύτερο επίπεδο οι χώροι θέασης και ακρόασης κατηγοριοποιούνται ως προς την κατάσταση διατήρησής τους. Με την ένδειξη «I» σημαίνονται οι χώροι, των οποίων η κατάσταση διατήρησης είναι ικανοποιητική. Στη δεύτερη κατηγορία (με ένδειξη «II») τοποθετούνται όσοι χώροι χαρακτηρίζονται από αποσπασματική διατήρηση και στην τρίτη κατηγορία («III») εντάσσονται οι χώροι, από τους οποίους διατηρούνται μόνο ίχνη.

Ένας άλλος βασικός στόχος του σωματείου είναι η εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης για την προστασία και ανάδειξη αυτών των μνημείων. Για την επίτευξη του στόχου αυτού χρησιμοποιούνται αφ' ενός οι ήδη υπάρχοντες κρατικοί πυλώνες χρηματοδότησης (κρατικοί πόροι και πόροι προερχόμενοι από την Ευρωπαϊκή Ένωση - πρόγραμμα Ε.Σ.Π.Α.). Αφ' ετέρου το «ΔΙΑΖΩΜΑ» ανοίγει τρεις πυλώνες χρηματοδότησης, οι οποίοι απευθύνονται: 1. στην τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση που μπορεί να συνεισφέρει οικονομικά μέσω προγραμματικών συμβάσεων, οι οποίες υπογράφονται μεταξύ των δήμων - περιφερειών και του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού (Ν. 3463/2006 άρθρο 225, παρ.5 - κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων)

2. στις οικονομικές δυνάμεις της χώρας που μπορούν να γίνουν «Χορηγοί», μέσω του Χορηγικού Νόμου (Ν.3525/26.1.2007) και

3. στους πολίτες, οι οποίοι μπορούν να συνει-



Εικ. 1: Οι εκδόσεις του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ»



Εικ. 2: Η πρώτη σελίδα του Πανοράματος των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης



σφέρουν οικονομικά, μέσω των ξεχωριστών τραπεζικών λογαριασμών που έχουν ανοικτεί για 44 αρχαία θέατρα.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι με πρωτοβουλία του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» έχουν ήδη υπογραφεί 19 Προγραμματικές Συμβάσεις μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και της Τοπικής και Περιφερειακής (πρώην Νομαρχιακής) Αυτοδιοίκησης, καθώς και τρεις Χορηγικές Συμβάσεις, οι οποίες αφορούν σε διαφορετικά αρχαία θέατρα.⁴

Προκειμένου να αξιοποιηθεί η δύναμη των απλών πολιτών το «ΔΙΑΖΩΜΑ» προωθεί τη δράση Υ.Ε.Α.Θ. «Υιοθετήστε ένα αρχαίο θέατρο». Για κάθε θέατρο έχει δημιουργήσει έναν ξεχωριστό τραπεζικό λογαριασμό, «έναν κουμπαρά», όπου κάθε πολίτης, ανάλογα με τις δυνατότητές του μπορεί να συνεισφέρει οικονομικά με οποιοδήποτε χρηματικό ποσό. Τα χρήματα αυτά εν συνεχεία κατατίθενται για τη μελέτη, ανασκαφή, συντήρηση και αποκατάσταση του μνημείου που επιλέγει ο κάθε δωρητής.

Το «ΔΙΑΖΩΜΑ» εγκαινιάζει, επίσης, ένα νέο πεδίο δράσης, την ανάθεση μελετών. Οι μελέτες ανατίθενται από το σωματείο με χρήματα που συγκεντρώνονται στους «κουμπαράδες» [ειδικοί τραπεζικοί λογαριασμοί που έχουν ανοικτεί για κάθε θέατρο ξεχωριστά] από δωρεές πολιτών. Υπάρχει στενή συνεργασία με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού σε όλες τις φάσεις εκπόνησης των μελετών. Στόχος της ανάθεσης των μελετών είναι τελικά η ένταξη της υλοποίησής τους στο Ε.Σ.Π.Α. ή σε μεγάλα χορηγικά προγράμματα.

Ήδη έχουν υπογραφεί πέντε συμβάσεις για την ανάθεση των παρακάτω μελετών:

1. μελέτη για το έργο «Αποκατάσταση του αρχαίου θεάτρου των Δελφών» (Εικ. 3),
2. γεωτεχνική μελέτη για το αρχαίο θέατρο της Μήλου,
3. μελέτη για το έργο «Αποκατάσταση του αρχαίου θεάτρου της Δήλου» (Εικ. 4),
4. μελέτη για το έργο «Αποκατάσταση – Στερέωση του αρχαίου θεάτρου Ορχομενού Αρκαδίας»,
5. μελέτη για το έργο «Δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου στον Ορχομένο Βοιωτίας» (Εικ. 5).

Σημαντικό βήμα στην εξέλιξη της πορείας του σωματείου αποτελούν και οι ποικίλες συνεργασίες: συνεργασία με το ραδιοφωνικό σταθμό ΣΚΑΪ (σειρά ωριαίων εκπομπών, με θέμα “Τα αρχαία θέατρα της χώρας μας”), με το Εθνικό Θέατρο (παράσταση «ΣΚΗΝΟΒΑΤΕΣ» στο αρχαίο θέατρο της Μεσσήνης), με την εταιρία ΓΕΦΥΡΑ Α.Ε. (στο πλαίσιο της ανάδειξης του αρχαίου θεάτρου της Μακύνειας), με τη NET (αφιέρωματα σε αρχαία θέατρα στο πλαίσιο της εκπομπής «ΜΕΝΟΥΜΕ ΕΛΛΑΔΑ»), με το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (θεατρικό αναλόγιο στη Μαρώνεια και δύο συναυλίες της ΚΑΜΕΡΑΤΑ στην αρχαία Μεσσήνη και το αρχαίο ωδείο της Κω), αλλά και την πιο πρόσφατη με την ΕΤ1 (αφιέρωμα της εκπομπής «Συναντήσεις με αξιοσημείωτους ανθρώπους» στο «ΔΙΑΖΩΜΑ»).

Το «ΔΙΑΖΩΜΑ», τέλος, σε συνεργασία με την εταιρεία ΑΡΤ και την ευγενική χορηγία του

Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος», δημιούργησαν το EasyGuideApp, μια καινοτόμο εφαρμογή ξενάγησης για «έξυπνες» κινητές συσκευές. Ήδη, οι δυο πρώτες εφαρμογές ξενάγησης για την αρχαία Μεσσήνη και το Ασκληπιείο της Επιδαύρου διατίθενται δωρεάν στο AppStore και στο Android Market για την ελληνική και την αγγλική γλώσσα. Οι χρήστες των εφαρμογών μπορούν να περιηγηθούν με τη συσκευή τους είτε μέσα στον αρχαιολογικό χώρο, είτε εικονικά και να απολαύσουν πλούσιο περιεχόμενο σε κείμενα, εικόνες, βίντεο, τρισδιάστατες αναπαραστάσεις, αφηγήσεις ή ξεναγήσεις από τους συντελεστές των ανασκαφών και των αναστηλώσεων και να παρακολουθήσουν αποσπάσματα από τις εργασίες συντήρησης. (Εικ. 6)

Συνοψίζοντας το «ΔΙΑΖΩΜΑ» ύστερα από τέσσερα σχεδόν χρόνια συναρπαστικής πορείας ανάμεσα στην αρχαιολογική κοινότητα και την κοινωνία χαιρέτα τους καρπούς της απόλυτης συνεργασίας όλων των θεσμών και των πολιτών της χώρας, με στόχο την ανάδειξη και την προστασία των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης: Ήδη, με την άμεση συμβολή του σωματείου έχουν αρχίσει οι εργασίες από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού σε 36 αρχαία θέατρα (γεωφυσικές έρευνες, απαλλοτριώσεις, ανασκαφές, μελέτες, εργασίες ανάδειξης και αναστήλωσης), ενώ στο άμεσο μέλλον προβλέπεται να ξεκινήσουν οι εργασίες σε 13 ακόμη αρχαία θέατρα.

Με τα παραπάνω αποδεικνύεται έμπρακτα πως με την αρμονική συνεργασία όλων - του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ», των θεσμικών φορέων (Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού - Εφορειών Αρχαιοτήτων), της Περιφερειακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των πολιτών, αλλά και των Χορηγών - η ανάδειξη των αρχαίων θεατρικών οικοδομημάτων αποκτά νέα δυναμική πορεία, τα αποτελέσματα της οποίας μπορούν να γίνουν θεαματικά.

Υποσημειώσεις

¹http://www.centrorestauro.sicilia.it/news/la_carta_di_siracusa/Carta_di_Siracusa_versione_inglese.pdf

Ο Χάρτης των Συρακουσών βρίσκεται πλήρως δημοσιευμένος στην παραπάνω ιστοσελίδα (τελευταία επίσκεψη 01-02-11).

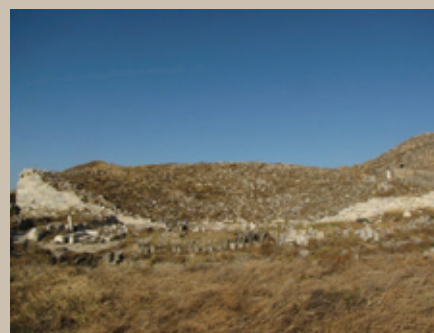
²http://www.diazoma.gr/GR/Page_01-01.asp, τελευταία επίσκεψη: 28-02-2012

³http://www.diazoma.gr/GR/Page_04-02.asp, τελευταία επίσκεψη: 28-02-2012

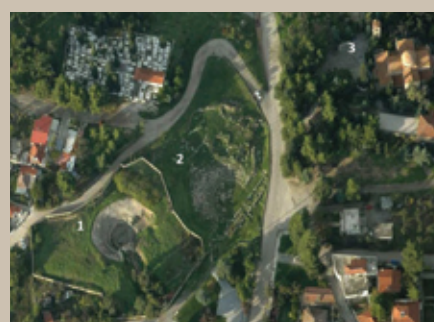
⁴Περισσότερες πληροφορίες για τη χρηματοδότηση κάθε μνημείου περιλαμβάνονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.diazoma.gr/GR/Page_05-01.asp, τελευταία επίσκεψη: 01-03-2012. ■



Εικ. 3: Το κοίλον του αρχαίου θεάτρου των Δελφών



Εικ. 4: Το αρχαίο θέατρο της Δήλου



Εικ. 5: Τα μνημεία που θα περιλαμβάνει το αρχαιολογικό πάρκο Ορχομενού Βοιωτίας: 1. Θολωτός τάφος του Μινύα, 2. Αρχαίο Θέατρο Ορχομενού Βοιωτίας και 3. Παναγία της Σκριπούς.



Εικ. 6: Εφαρμογή ξενάγησης για «έξυπνες» κινητές συσκευές



Εικ. 7: Οι φάσεις των εργασιών σε 49 αρχαία θέατρα